

Sygn.akt III AUa 1307/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 czerwca 2013r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Bożena Szponar - Jarocka (spr.)

Sędziowie: SA Dorota Elżbieta Zarzecka

SO del. Piotr Prusinowski

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu w dniu 18 czerwca 2013 r. w Białymstoku

sprawy z wniosku J. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji wnioskodawcy J. S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 7 listopada 2012 r. sygn. akt IV U 1865/12

I. **oddala apelację,**

II. **zasądza od J. S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.**

Sygn. akt III AUa 1307/12

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z dnia 5 czerwca 2012 roku, wydaną na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 roku, Nr 8, poz. 43 ze zm.), odmówił J. S. prawa do emerytury. Organ rentowy stwierdził, że nie legitymuje się on 15-letnim okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. odmówił uwzględnienia do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia od dnia 1 lipca 1977 roku do dnia 21 kwietnia 1980 roku na stanowisku zastępcy kierownika zakładu rolnego oraz od dnia 1 kwietnia 1983 roku do dnia 31 grudnia 1992 roku na stanowisku dyrektora gospodarstwa rolnego.

J. S. w odwołaniu od powyższej decyzji domagał się przyznania prawa do emerytury po uprzednim zaliczeniu jako pracy w szczególnych warunkach zakwestionowanych okresów zatrudnienia.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych po rozpoznaniu powyższego odwołania, wyrokiem z dnia 7 listopada 2012 roku oddalił odwołanie.

Z ustaleń Sądu I instancji wynika, że J. S. od dnia 1 października 1976 roku rozpoczął pracę w Państwowym Przedsiębiorstwie (...) w B. - Zakładzie Rolnym w N.. Od dnia 1 lipca 1977 roku powierzono wnioskodawcy stanowisko zastępcy kierownika gospodarstwa rolnego w Zakładzie Rolnym w L.. W ramach obowiązków pracowniczych wykonywanych na powyższym stanowisku J. S. organizował i nadzorował prace podległych mu pracowników. Zazwyczaj pracę rozpoczynał o godzinie 6. W ciągu pierwszych 45 minut pracy odbywała się odprawa produkcyjna, w czasie której wnioskodawca przydzielał obowiązki konkretnym pracownikom. Wnioskodawca prowadził dziennik brygadzysty, w którym zapisywał jakość i ilość wykonywanej pracy oraz prowadził dokumentację związaną z pracownikami, tzw. dzienniczki. Jak wynika z dalszych ustaleń Sądu Okręgowego w zakładzie rolnym był zatrudniony brygadzysta polowy. J. S. nadzorował pracę traktorzystów, jak również innych pracowników wykonujących wszystkie prace polowe, m.in. prace wykonywane przy sianie, pielenie buraków. Sprawował pieczę nad osobami zatrudnionymi zarówno w systemie dniówkowym, jak również nad osobami pracującymi w oborze przy produkcji zwierzęcej. Powyższe stanowisko zajmował do dnia 21 kwietnia 1980 roku.

Od dnia 22 kwietnia 1980 roku wnioskodawca został kierownikiem Zakładu Rolnego w R., zajmującego się hodowlą owiec. Jako kierownik zakładu nadzorował stan techniczny budynków, sprawdzał, czy są one prawidłowo eksploatowane, nadzorował przeglądy techniczne budynków i maszyn. Zlecał firmom zewnętrznym zadania związane z utrzymaniem urządzeń w ruchu. Podpisywał dokumenty związane z działalnością zakładu, tj. listę płac, jak również dokumenty pozwalające wydać towar z magazynu. W razie potrzeby uczestniczył także w naradach w siedzibie (...) w B. oraz występował do rady pracowniczej związków zawodowych o nagrody i premie w stosunku do zatrudnionych pracowników. Nadto J. S. wydawał polecenia i nadzorował pracę wszystkich zatrudnionych, w tym także mechanika. Na stanowisku kierownika Zakładu Rolnego w R. pracował do dnia 31 marca 1983 roku.

W okresie od dnia 1 kwietnia 1983 roku do dnia 31 grudnia 1992 roku wnioskodawca pracował na stanowisku dyrektora gospodarstwa rolnego w R.. Od dnia 1 stycznia 1993 roku pełnił obowiązki tymczasowego zarządcy gospodarstwa rolnego w R. na podstawie umowy cywilnoprawnej, zaś następnie na podstawie umowy o administrowanie do dnia 31 grudnia 1998 roku.

Sąd I instancji wskazał, że warunki do nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach są określone w art. 184 w zw. z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.) w zw. z § 3 i § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 roku, Nr 8, poz. 43 ze zm.). Okolicznością sporną było ustalenie, czy praca J. S. w okresie od dnia 1 lipca 1977 roku do dnia 31 grudnia 1992 roku była pracą wykonywaną w warunkach szczególnych (tj. pracą na stanowisku wymienionym w wykazie A, stanowiącym załącznik do w/w rozporządzenia), a w konsekwencji, czy legitymuje się on 15-letnim stażem pracy w takich warunkach. Nadto Sąd Okręgowy wskazał, iż należało również sprawdzić, czy praca wykonywana przez wnioskodawcę stanowiła pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze zgodnie z załącznikiem nr 1 do zarządzenia Nr 16 Ministra Rolnictwa Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 31 marca 1988 roku w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. Urz. MRiRW z 1988 roku, Nr 2, poz. 4). Sąd I instancji zaznaczył przy tym, iż sam fakt pracy w rolnictwie przy pracach wymienionych w załączniku A do w/w rozporządzenia nie upoważnia jeszcze do zaliczenia tej pracy do zatrudnienia w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. Konieczne jest bowiem spełnienie warunku wynikającego z § 2 ust. 1 w/w rozporządzenia, tj. wykonywania pracy stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Zdaniem Sądu Okręgowego nie budzi wątpliwości, iż wnioskodawca pracował w zakładach pracy, w których była wykonywana praca wymieniona w wykazie A, stanowiącym załącznik do w/w rozporządzenia, jak też w załączniku do w/w zarządzenia. Jednocześnie nie sposób jednak uznać, iż praca rzeczywiście wykonywana przez J. S. (jak też zajmowane przez niego stanowiska) pozwalają na uznanie, iż wykonywał on pracę w warunkach szczególnych stale i

w pełnym wymiarze czasu pracy. Praca na stanowisku zastępcy kierownika, kierownika zakładu rolnego jak również dyrektora jest pracą na stanowisku kierowniczym. Tymczasem przepisy umożliwiające nabycie prawa do wcześniejszej emerytury kierowane są do osób pracujących fizycznie, które wykonując pracę przez kilkanaście lat winny mieć prawo do wcześniejszego zaopatrzenia emerytalnego. Dla dokonania oceny charakteru pracy J. S. niewystarczające było dokonanie ustalenia odnośnie zajmowanych przez niego stanowisk. Należało uwzględnić również charakter wykonywanej przez niego w spornych okresach pracy. Mając powyższe na względzie Sąd Okręgowy stwierdził, że praca wnioskodawcy na stanowiskach zastępcy kierownika gospodarstwa rolnego w Zakładzie Rolnym w L., kierownika oraz dyrektora Zakładu Rolnego w R. łączyła w sobie dwa elementy, tj. związany z kierownictwem zakładu rolnego, jak również związany ze sprawowaniem nadzoru nad podległymi pracownikami. W sferze kierowniczej do zadań wnioskodawcy należała organizacja pracy podwładnych, jak również czynności o charakterze administracyjnym i reprezentacyjnym. Powyższe ustalenia Sąd Okręgowy poczynił w oparciu o zeznania przesłuchanych w sprawie świadków S. S., W. D., M. K. oraz R. B., jak również wyjaśnienia J. S.. Odnosząc się do zakresu obowiązków na stanowisku zastępcy kierownika Sąd I instancji zwrócił uwagę na wykonywanie przez wnioskodawcę takich czynności jak: prowadzenie codziennych odpraw produkcyjnych (trwających około 1 godziny), prowadzenie dziennika brygadzysty, w którym wpisywał ilość wykonanej pracy w rozbiciu na godziny pracy oraz wnioskowanie w sprawach pracowniczych w związku ze spostrzeżeniem faktu nienależytego wykonywania obowiązków pracowniczych. Z kolei obowiązki kierownika obejmowały także nadzór na stanem technicznym budynków, kontrolą ich eksploatacji oraz organizowaniem przeglądów technicznych. Nadto do obowiązków kierownika należało również podpisywanie list płac, co, zdaniem Sądu Okręgowego, przeczyło twierdzeniu wnioskodawcy, iż pion księgowy mu nie podlegał. J. S., wykonując pracę na stanowisku kierownika, zlecał dyspozycje wydania rzeczy z magazynu, jak również podpisywał dokumenty przyjęcia rzeczy na stan magazynowy, zatrudniał pracowników, wnioskował o nagrody i premie. Zgodnie zaś z twierdzeniem J. S. od chwili powierzenia mu stanowiska dyrektora jego zakres obowiązków nie uległ zmianie, czyli nadal wykonywał on pracę w taki sam sposób, jak robił to będąc zatrudnionym na stanowisku kierownika. Odnosząc się natomiast do drugiej sfery obowiązków pracowniczych wnioskodawcy, tj. sprawowania nadzoru nad pracownikami, Sąd I instancji ustalił, iż do jego zadań należało nadzorowanie prac wszystkich pracowników, tj. wykonujących prace polowe (np. przy sianie, pieleniu buraków), traktorzystów, jak również prace wykonywane w oborach przy karmieniu, udoju oraz oporządzaniu inwentarza. J. S. zwoływał narady, przygotowywał plany. Odnosząc się do stanowiska wnioskodawcy, iż stale sprawował nadzór wyłącznie nad traktorzystami, ocenił, że nie polega ono na prawdzie, lecz zostało sformułowane jedynie na użytek niniejszego postępowania. Powołując się na zasady doświadczenia życiowego Sąd Okręgowy stwierdził, iż do obowiązków wnioskodawcy należały zarówno czynności związane z dozorem inżynieryjno-technicznym w stosunku do pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach (traktorzyści, kombajnści), jak również czynności związane z organizacją pracy i wydawaniem dyspozycji osobom, które nie świadczyły pracy w szczególnych warunkach (przykładowo przy pieleniu buraków, pracach w oborze, magazynie oraz pionie księgowości). Dodatkowo Sąd I instancji uznał, że rodzaj i rozmiar zadań wnioskodawcy jako osoby kierującej zakładami pracy nie pozwala na przyjęcie, że mógł on świadczyć pracę wymienioną w wykazie A stanowiącym załącznik do w/w rozporządzenia stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, skoro równocześnie wywiązywał się ze swoich podstawowych zadań jako kierownika, czy też dyrektora. Fakt wykonywania pracy biurowej chociażby w minimalnym zakresie wskazuje, zdaniem Sądu Okręgowego, iż nie mógł on jednocześnie wykonywać pracy w dozorze w pełnym wymiarze czasu pracy. Powyższego stanowiska nie zmienia również możliwość wykonywania pracy w godzinach nadliczbowych. Zdaniem Sądu Okręgowego zeznania świadków, jak również twierdzenia samego J. S. w zakresie, w jakim zrelacjonowali oni zakres i charakter czynności wykonywanych przez wnioskodawcę są wiarygodne. Zdaniem Sądu I instancji jedynie twierdzenia wnioskodawcy, w zakresie w jakim usiłował wykazać, że był „kierownikiem na papierze” nie polegały na prawdzie. Reasumując, Sąd Okręgowy uznał, że praca J. S. od dnia 1 lipca 1977 roku do dnia 21 kwietnia 1980 roku na stanowisku zastępcy kierownika zakładu rolnego, od dnia 22 kwietnia 1980 roku do dnia 31 marca 1983 roku na stanowisku kierownika zakładu rolnego, jak też od dnia 1 kwietnia 1983 roku do dnia 31 grudnia 1992 roku na stanowisku dyrektora nie podlega uwzględnieniu do stażu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach, gdyż praca w dozorze inżynieryjno-technicznym nie była świadczona stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Oceny tej, zdaniem Sądu Okręgowego, nie zmienia fakt przedłożenia świadectw wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Również okres sprawowania przez wnioskodawcę obowiązków zarządcy tymczasowego nie jest okresem pracy w szczególnych warunkach z uwagi na niespełnienie wymogu

pracowniczego zatrudnienia w powyższym okresie. Okres zaś zatrudnienia na stanowisku specjalisty do spraw produkcji roślinnej od dnia 1 października 1976 roku do dnia 30 czerwca 1977 roku nie jest wystarczający do spełnienia przesłanki legitymowania się wymaganym okresem pracy w szczególnych warunkach. Sąd I instancji stwierdził, że skoro odwołujący nie legitymuje się 15-letnim okresem zatrudnienia w warunkach szczególnych, to nie spełnia wszystkich warunków wymaganych do przyznania prawa do wcześniejszej emerytury. Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy jak w sentencji wyroku orzekł na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

J. S. zaskarżył powyższy wyrok w całości, zarzucając mu naruszenie:

przepisów prawa materialnego poprzez jego błędną wykładnię, tj.:

- art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.) w związku z § 4 ust. 1 i § 2 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 roku, Nr 8, poz. 43 ze zm.) poprzez uznanie, że okresów od dnia 1 lipca 1977 roku do dnia 21 kwietnia 1980 roku oraz od dnia 1 kwietnia 1983 roku do dnia 31 grudnia 1992 roku nie wlicza się do okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach wymienionej w dziale XIV, poz. 24 wykazu A stanowiącego załącznik od w/w rozporządzenia, pomimo że zakład pracy stwierdził je na podstawie posiadanej dokumentacji,

- art. 32 ust. 1 i 2 w zw. z art. 184 ust. 1 w/w ustawy poprzez uznanie, że odwołujący nie spełnia przesłanek opisanych we wskazanych przepisach uprawniających do nabycia świadczenia emerytalnego,

- art. 184 ust. 1 w/w ustawy w zw. z § 1 ust. 1, § 2 ust. 1 i § 4 ust. 1 w/w rozporządzenia w związku z postanowieniami działu XIV, pkt 24 wykazu A stanowiącego załącznik do w/w rozporządzenia poprzez odmowę zakwalifikowania pracy wykonywanej przez odwołującego w spornych okresach (od dnia 1 lipca 1977 roku do dnia 21 kwietnia 1980 roku oraz od dnia 1 kwietnia 1983 roku do dnia 31 grudnia 1992 roku) jako pracy w szczególnych warunkach z powodu błędnego uznania, że odwołujący nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach w pełnym wymiarze czasu pracy, gdy musiał wypełniać jeszcze inne zadania związane z organizacją pracy osób nadzorowanych,

przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj.:

- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów wyrażające się w stwierdzeniu, że dokumenty w postaci świadectw pracy wykonywanej w warunkach szczególnych są niewiarygodne, podczas, gdy brak jakichkolwiek dowodów zaprzeczających zawartym w nich informacjom,

- art. 245 k.p.c. w zw. z § 2 ust. 2 w/ rozporządzenia poprzez pominięcie danych zawartych w świadectwach pracy w warunkach szczególnych wystawionych przez zakład pracy.

Wskazując na powyższe zarzuty odwołujący, jak wynika z treści apelacji, wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającej go decyzji i przyznanie prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Olsztynie do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od organu rentowego na swoją rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Rozpoznając niniejszą sprawę Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i prawnych oraz przez ich pryzmat dokonał słusznych wywodów w przedmiocie prawa J. S. do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach według przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub

szczególным charakterze (Dz. U. z 1983 roku, Nr 8, poz. 43 ze zm.). Sąd II instancji podziela dokonane ustalenia faktyczne oraz wykładnię przepisów.

Jak wynika z prawidłowych ustaleń dokonanych przez Sąd Okręgowy Janusz S. w okresie od dnia 1 lipca 1977 roku do dnia 21 kwietnia 1980 roku był zatrudniony na stanowisku zastępcy kierownika gospodarstwa rolnego w Zakładzie Rolnym w L.. Od dnia 22 kwietnia 1980 roku do dnia 31 marca 1983 roku zajmował stanowisko kierownika Zakładu Rolnego w R., zaś od dnia 1 kwietnia 1983 roku do dnia 31 grudnia 1992 roku - dyrektora gospodarstwa rolnego w R..

Jak wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 24 września 2009 roku w sprawie o sygn. akt II UK 31/09 (lex numer 559949) jeśli czynności ogólnie pojętej kontroli oraz dozoru inżynieryjno-technicznego wykonywane są stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na stanowisku pracy związanym z określoną w pkt 24 działu XIV wykazu A rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze kontrolą lub dozorem inżynieryjno-technicznym, to okres wykonywania tej pracy jest okresem pracy uzasadniającym prawo do świadczeń na zasadach przewidzianych w rozporządzeniu, niezależnie od tego ile czasu pracownik poświęca na bezpośredni dozór pracowników, a ile na inne czynności ściśle związane ze sprawowanym dozorem i stanowiące jego integralną część, takie jak sporządzanie związanej z nim dokumentacji. Czym innym jest wykonywanie czynności administracyjno-biurowych ściśle związanych ze sprawowaniem dozoru inżynieryjno-technicznego, a czym innym wykonywanie w ramach zakresu obowiązków również innych czynności, niemających związku z wykonywaniem bezpośredniego dozoru nad procesem produkcji. Wykonywanie takich czynności w ramach zakresu obowiązków na danym stanowisku pracy uniemożliwia sprawowanie dozoru stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, a w konsekwencji wyłącza zaliczenie takiego okresu zatrudnienia do pracy w szczególnych warunkach. Inaczej mówiąc czym innym jest stale sprawowanie dozoru polegającego na bezpośrednim strzeżeniu prawidłowego toku produkcji i bezpieczeństwa zatrudnionych przy niej pracowników i innych osób, a czym innym wykonywanie zwierzchniego nadzoru kierowniczego nad prawidłową organizacją pracy i funkcjonowaniem całego oddziału. Powyższe stanowisko zostało powtórzone przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 listopada 2011 roku w sprawie o sygn. akt I UK 164/11 (lex numer 1135989). Sąd Apelacyjny w pełni podziela niniejsze poglądy Sądu Najwyższego.

W przedmiotowej sprawie należało ocenić, czy praca odwołującego w spornych okresach podlega uwzględnieniu do stażu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach jako praca określona w wykazie A, dziale XIV, poz. 24 załącznika do w/w rozporządzenia – kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. W celu dokonania powyższej oceny należało stwierdzić, czy powyższe czynności były wykonywane, stosownie do wymogu wynikającego z § 2 ust. 1 w/w rozporządzenia, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, tj. czy dozór sprawowany był w odniesieniu do pracowników wykonujących pracę w szczególnych warunkach, jak również czy poza czynnościami nadzorczymi w ramach obowiązków pracowniczych nie były wykonywane inne czynności, niemające związku z wykonywaniem bezpośredniego dozoru.

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Okręgowego w zakresie, w jakim uznał on, że sporne okresy zatrudnienia J. S. nie podlegają uwzględnieniu do stażu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Sąd II instancji podziela stanowisko Sądu Okręgowego, iż odmowa zaliczenia spornych okresów do stażu pracy w szczególnych warunkach podyktowana jest niespełnieniem warunku wynikającego z § 2 ust. 1 w/w rozporządzenia, tj. wykonywania pracy w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku.

W dalszej kolejności należało odnieść się do spornego okresu zatrudnienia J. S. od dnia 1 lipca 1977 roku do dnia 21 kwietnia 1980 roku w Zakładzie Rolnym w L. na stanowisku zastępcy kierownika gospodarstwa rolnego. Z zeznań świadków S. S. (k. 29 v.) oraz W. D. (k. 29 v.-30) wynikało, że w powyższym okresie wnioskodawca nadzorował całą produkcję rolną prowadzoną w zakładzie rolnym i wszystkich zatrudnionych w nim pracowników. Były wśród nich zarówno osoby pracujące w szczególnych warunkach, tj. traktorzyści, jak również inne, niewykonyjące pracy w takich warunkach w myśl przepisów w/w rozporządzenia. Wnioskodawca nadzorował bowiem prace ogółu pracowników zatrudnionych przy produkcji rolnej, tj. osób wykonujących prace w polu, przy sianie, opryskach,

zasiewach, orkach, pieleniu buraków prace w oborze, tj. wykonujących prace udojowe, oporządzanie, ścielenie, karminie zwierząt. Do tego poza sprawowaniem dozoru-inżynieryjno-technicznego wykonywał on szereg czynności związanych z kierowaniem zakładem pracy, tj. wnioskował o udzielenie kar pracownikom za popełnione przewinienia, wyrażał zgodę na urlopy, zwoływał narady, wraz z kierownikiem przedsiębiorstwa opracowywał plany działalności, zajmował się robieniem zamówień, codziennie rano organizował odprawę produkcyjną. Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, w zakresie w jakim uznał on za niewiarygodne twierdzenia wnioskodawcy (k. 15-16 v.), iż nie nadzorował innych pracowników poza traktorzystami. Zgodnie z twierdzeniami J. S. osoby te pozostawały pod nadzorem kierownika zakładu oraz bezpośrednio pod nadzorem brygadzystów. Wyjaśnienia te są sprzeczne z zeznaniami świadków. Zdaniem Sądu II instancji wyjaśnienia te były próbą dopasowania stanu faktycznego w celu uzyskania korzystnego rozstrzygnięcia w kwestii zaliczenia spornego okresu pracy w do pracy w szczególnych warunkach. Mając powyższe na względzie Sąd I instancji doszedł do prawidłowego wniosku, iż nadzór wykonywany przez wnioskodawcę w spornym okresie nie odpowiada pracy określonej w wykazie A, dziale XIV, poz. 24 załącznika do w/w rozporządzenia.

Powyższa ocena charakteru pracy dotyczy również okresu zatrudnienia J. S. na stanowisku kierownika Zakładu Rolnego w R. (od dnia 22 kwietnia 1980 roku do dnia 31 marca 1983 roku) oraz dyrektora Zakładu Rolnego w R. (od dnia 1 kwietnia 1983 roku do dnia 31 grudnia 1992 roku). Na okoliczność ustalenia charakteru pracy wnioskodawcy w powyższych okresach dopuszczono dowód z zeznań świadków M. K. (k. 30) oraz R. B. (k. 30). Wynika z nich, że pod nadzorem wnioskodawcy pozostawali także pracownicy niewykonyjący prac w szczególnych warunkach, jak pracownicy fizyczni czy osoby pracujące w owczarni. Do tego, jak wynikało z wyjaśnień samego odwołującego (k. 15-16), do zakresu jego obowiązków należał szereg czynności związanych z kierowaniem całym zakładem pracy. Wnioskodawca nadzorował stan techniczny budynków, urządzeń, sprawdzał, czy we właściwy sposób są eksploatowane, nadzorował przeglądy techniczne budynków, maszyn i urządzeń. Kontrolował stan instalacji elektrycznych, odgromowych. Kontaktował się z firmami zewnętrznymi w celu zlecenia kontroli tych instalacji. Nadto J. S. podpisywał listy płac, wydawał dyspozycje na wydanie rzeczy z magazynu, podpisywał także dokumenty przyjęcia towarów do magazynu. Do jego kompetencji należało także zatrudnianie pracowników, wnioskowanie do rady pracowniczej o nagrody i premie. Podkreślić przy tym należy, że zarówno świadkowie jak też odwołujący zgodnie stwierdzili, że zakres obowiązków wnioskodawcy po objęciu stanowiska dyrektora nie zmienił się w stosunku do tego, jaki miał on świadcząc pracę na stanowisku kierownika.

W dalszej kolejności wskazać należało, że wnioskodawca w odniesieniu do spornych okresów zatrudnienia przedłożył świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach (k. 11-13), w których poświadczono, iż wykonywał on pracę określoną w wykazie A, dziale XIV, poz. 24 załącznika do w/w rozporządzenia. Dodatkowo zauważyć należy, że świadectwa nie zostały wystawione przez zakład pracy, lecz przez Agencję (...) z uwagi na likwidację Gospodarstwa Rolnego Skarbu Państwa w R.. Świadectwo pracy wykonywanej w warunkach szczególnych jest dokumentem prywatnym (art. 245 k.p.c.). Dowód z dokumentu prywatnego jest samodzielnym środkiem dowodowym, którego moc Sąd ocenia według zasad określonych w art. 233 § 1 k.p.c. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2004 roku w sprawie o sygn. akt IV CK 474/03, OSNC 2005/6/113, lex numer 134436). Tym samym istnienie bądź też nie w/w świadectwa w odniesieniu do spornego okresu zatrudnienia nie uniemożliwia przeprowadzenia postępowania dowodowego na okoliczność ustalenia, czy świadczona praca odpowiada pracom wykonywanym w warunkach szczególnych w myśl przepisów w/w rozporządzenia i ustalenia (po dokonaniu oceny zgromadzonego w ten sposób materiału dowodowego) czy okres pracy podlega zaliczeniu do stażu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Nadto na okoliczność ustalenia charakteru pracy Sąd jest uprawniony przeprowadzić wszelkiego rodzaju dowody, nie zaś tylko - jak wskazywał skarżący - dowody z dokumentów, lecz również m.in. dowody z zeznań świadków. Podkreślenia przy tym wymaga, iż w realiach przedmiotowej sprawy przy braku pisemnych zakresów obowiązków wnioskodawcy na poszczególnych stanowiskach istniała możliwość ustalenia charakteru pracy w spornych okresach jedynie w oparciu o osobowe źródła dowodowe. Całkowicie niesłuszne jest zatem stanowisko skarżącego uznającego, że w sytuacji przedłożenia świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach niecelowe było prowadzenie przez Sąd postępowania dowodowego na w celu ustalenia charakteru pracy wnioskodawcy w spornym okresie.

Reasumując, Sąd II instancji podziela stanowisko Sądu Okręgowego, iż w spornych okresach zatrudnienia odwołujący nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach określonej w wykazie A, dziale XIV, poz. 24 załącznika do w/w rozporządzenia - kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. Sąd Apelacyjny nie kwestionuje tego, iż część prac wykonywanych przez odwołującego była pracą wykonywaną w szczególnych warunkach (tj. nadzór nad traktorzystami oraz kombajnistami). Przepisy dotyczące prawa do wcześniejszej emerytury, będącej odstępstwem od emerytury w powszechnym wieku emerytalnym, należy jednak wyklądać zawężająco. Zaliczenie okresu zatrudnienia do stażu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach następuje wyłącznie w razie spełnienia warunku wykonywania takiej pracy stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (stosownie do wymogu wynikającego z § 2 ust. 1 w/w rozporządzenia). Tymczasem zakres nadzoru pełnionego przez odwołującego był znacznie szerszy niż ten, do którego znajduje zastosowanie wykaz A, dział XIV, poz. 24 załącznika do w/w rozporządzenia. J. S. wykonywał bowiem nadzór inżynieryjno-techniczny nie tylko w stosunku do pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach w myśl przepisów w/w rozporządzenia, jak również wykonywał zwierzchni nadzór kierowniczy nad prawidłową organizacją pracy i funkcjonowaniem całego gospodarstwa rolnego (tj. kierował całym zakładem pracy), co wyłącza zaliczenie takiego okresu zatrudnienia do stażu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach.

Stąd Sąd I instancji prawidłowo uznał, że J. S. nie spełnia przesłanek do przyznania prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w pkt I sentencji wyroku.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 11 ust. 2 i § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2002 roku, Nr 163, poz. 1349 ze zm.) – (pkt II sentencji wyroku).

A.K.